

Prima: Grad Zagreb, Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje

Šalje: Zelena akcija / Friends of the Earth Croatia

PREDMET: Komentari Zelene akcije u sklopu javne rasprave o Studiji o utjecaju na okoliš za Centar za gospodarenje otpadom Zagreb (CGO Zagreb)

Generalni komentar:

Zelena akcija / Friends of the Earth Croatia, nacionalni koordinator mreže Zero Waste Europe, koja surađuje sa najuspješnijim gradovima u održivom gospodarenju otpadom u Europi, izražava veliku zabrinutost oko planova za oporabu miješanog otpada u planiranom centru na način da ga se priprema za spaljivanje, bilo u Zagrebu, bilo u drugim sredinama u Hrvatskoj ili inozemstvu. Sve je više dokaza o štetnosti takvog zbrinjavanja otpada, na što ukazuje i EU koja u okviru Europskog zelenog plana potiče primjenu boljih dostupnih rješenja koja iskorištavaju otpad kao sekundarnu sirovinu (na što je EU u nekoliko navrata upozorila i Hrvatsku sa zahtjevima da se u budućim centrima za gospodarenje otpadom odabire bolja tehnologija), a EU je i u procesu uvođenja visokih taksi na spaljivanje otpada zbog šteta za klimu i zbog uništavanja vrijednih resursa. Stoga pozivamo na odustajanje od planiranog i primjenu rješenja koja u znatno većoj mjeri od planirane mogu iskoristiti potencijal otpada na način da ga pripremaju za daljnje iskorištavanje u raznim granama industrije (proizvodnim, građevinskoj, cestogradnji, itd.), dok se minimalna preostala količina nakon stabilizacije može koristiti kao inertan pokrov za saniranje postojećih odlagališta otpada, sanaciju krajolika ili kao pokrov uz prometnice, sukladno pozitivnim propisima RH. Osim navedenog, pozivamo Grad Zagreb da zatraži izmjenu nacionalnog plana gospodarenja otpadom, kako bi se promijenila odredba o dovozu otpada iz svih gradova i općina Zagrebačke županije u Grad Zagreb, što je protivnom zakonskom načelu blizine, kao i iznimno nepovoljno za Zagreb koji ionako već ima znatno preopterećen sustav gospodarenja otpadom.

Želimo napomenuti i da je proces javne rasprave neadekvatan, s obzirom da su javna rasprava i javno izlaganje o izgradnji centra koji će neminovno imati velik utjecaj na kvalitetu života građana i građanki, posebice onih koji žive u blizini samog centra (naselje Resnik), stavljeni u ljetno radoblje kada je velik dio građana i građanki na godišnjim odmorima, čime je svim zainteresiranima onemogućeno adekvatno sudjelovanje. Takav proces javnog savjetovanja za vrijeme ljeta ili zimskih blagdana loša je praksa koja se u Hrvatskoj često prakticira, na što je u niz navrata upozorila i pučka pravobraniteljica. Ovoj kritici procesa bismo nadodali i činjenicu da smo kao zainteresirana javnost sudjelovali na sjednici savjetodavnog povjerenstva, na kojoj nismo imali pravo glasa, a potom nismo dobili ni obećani zapisnik sa komentarima članova povjerenstva na sadržaj studije. Također, tražimo da se radi transparentnosti objavi izvješće s javne rasprave, kao i finalna verzija studije nakon unesenih izmjena.

Što se sadržanog dijela tiče, studija je manjkava i necjelovita te se u njoj navodi niz paušalnih zaključaka, očigledno s ciljem umanjivanja štetnosti utjecaja planiranog zahvata na okoliš i stanovništvo. Stoga tražimo da se, nakon navedene izmjene koncepta centra, poradi i na kvaliteti iznesenih argumenata u studiji koji bi trebali biti sadržajniji i utemeljeni na analizama i usporedbama sa najboljim dostupnim praksama. Samo neke od primjera manjkavosti u studiji navodimo u nastavku ovog teksta.

Komentari:

Planirana priprema otpada za spaljivanje (termičku uporabu) protivna je hijerarhiji prioriteta u gospodarenju otpadom, koji su propisani nacionalnim zakonodavstvom i EU direktivama. Dok EU u okviru Europskog zelenog plana potiče odustajanje od spaljivanja i primjenu održivijih rješenja za iskorištavanje otpada kao sekundarne sirovine za industrijsku proizvodnju (na što je u nekoliko navrata EU i upozorila Hrvatsku), Grad Zagreb odabire zastarjelo rješenje koje ne iskorištava brojne iskoristive resurse iz otpada. U potpunosti se ignoriraju bolje dostupne tehnologije koje su u skladu sa principima cirkularne ekonomije koja zagovara maksimalnu uštedu resursa iz otpada, a ne minimalno izvlačenje reciklanata uz pretvaranje ostatka u toksičan pepeo i štetan dim, uz mizerne količine dobivene energije.

Studija utjecaja na okoliš ne analizira najbolje raspoložive tehnologije obrade miješanog otpada koje postoje u praksi diljem gradova EU, stoga je jasno da poglavlja u studiji koja govore da je riječ o najboljoj raspoloživoj tehnologiji (poglavlje 2., itd.) služe samo opravdavanju izgradnje ovog postrojenja, a jednostavnim pregledom znanstvene i stručne literature te praksi iz drugih zemalja jasno je da postoje puno ekološki i društveno prihvatljiviji te isplativiji načini gospodarenja navedenim vrstama otpada od tehnologije koja se planira u sklopu centra.

Nadalje, s obzirom da se osim otpada iz Zagreba u centru planira oporabljivati i otpad iz čitave Zagrebačke županije, jasno je da se time krši i zakonsko načelo blizine po kojem se otpad mora zbrinjavati što bliže mjestu nastanka, kako bi se izbjegao pritisak na određenu sredinu. Studija uopće nije uzela u obzir kumulativne utjecaje na okoliš i stanovništvo uslijed transporta tolikih količina otpada u narednih nekoliko desetljeća.

Da studija nije cjelovita ukazuje i činjenica da se nigdje ne spominje utjecaj na okoliš pretovarnih stanica koje se trebaju izgraditi u gradovima Zagrebačke županije, a što je preduvjet da se cijeli zamišljeni koncept ovog centra realizira. Napominje se da planiranje i projektiranje pretovarnih stanica tek slijedi, što dovoljno govori o tome da ova studija nije procijenila kumulativan utjecaj planiranog zahvata i sve njegove detalje. Dodatno, vrlo je problematično što Zagrebačka županija (kao ni Grad Zagreb) nema novi plan gospodarenja otpadom usklađen s nacionalnim planom, a to je preduvjet za realizaciju izgradnje objekata za gospodarenje otpadom.

Studijom uopće nisu analizirani ekonomski učinci činjenice da se nakon pripreme otpada za spaljivanje, on mora i transportirati u postrojenja koja će ga uporabiti, što je iznimno skupo i zasigurno doprinosi nerentabilnosti cijelog odabranog koncepta zbrinjavanja otpada. Uz to, studija uopće ne analizira problematičnost plasmana pripremljenog otpada na spaljivanje (upitni tržišni uvjeti za plasman, upitna kvaliteta produkta, ali i drugi vanjski utjecaji zbog kojih može doći do zastoja sa plasmanom) i potencijalnu ugrozu zbog preopterećenosti skladišta. Poznata je činjenica da su se drugi centri u RH koji također pripremaju otpad za spaljivanje vrlo brzo suočili sa nemogućnošću plasmana takvog otpada na daljnju uporabu te posljedično velikim utjecajima na okoliš uslijed nagomilanih ogromnih količina otpada, što su slijedili i veliki ekonomski gubici. Dodatno, nakon uporabe bi nastajale velike količine opasnog otpada (filtri, pepeo) čije je zbrinjavanje problematično i skupo, a studija ne sadrži nikakve kalkulacije o tome kolike bi to troškove donijelo Gradu Zagrebu.

Što se tiče skladišta izlaznih produkata iz centra, ne navodi se na adekvatan način maksimalan kapacitet tih skladišta, kao niti očekivano vrijeme skladištenja izlaznih produkata po vrstama, a navedeno je itekako važno s obzirom da uslijed prevelikih količina koje se skladište duže vrijeme, može doći i do problema sa radom samog centra, kao i do potencijalnih iznenadnih događaja poput požara, za što postoje brojni primjeri.

Još jedna u nizu nelogičnosti u studiji odnosi se na izračun kapaciteta otpada. Naime, navodi se da će se količine otpada u narednim godinama do 2050. godine povećavati, a to je suprotno zahtjevima europskog zakonodavstva koje traži smanjenje ukupnih količina otpada. U tom će smjeru trebati ići i Grad Zagreb koji se dosad nije ozbiljnije bavio primjenom efikasnih mjera za smanjenja nastanka otpada. Slijedom toga, jasno je da su sve kalkulacije vezane za kapacitete unutar centra itekako upitne, osim ako je u planu da Grad Zagreb i dalje ignorira zahtjeve propisane zakonodavstvom. To ga u narednom razdoblju može itekako skupo koštati s obzirom na najavljeno povećanje postojećih i uvođenje novih taksi zbog proizvodnje prevelikih količina otpada i manjka mjera za njegovu prevenciju.

U poglavlju vezanom za utjecaj zahvata na klimatske promjene uopće se ne analizira kumulativan utjecaj odabrane tehnologije zbrinjavanja otpada koja će rezultirati spaljivanjem, bilo u Zagrebu ili izvan Zagreba, što će itekako doprinijeti negativnom utjecaju na klimatske promjene, s obzirom da je poznato da se spaljivanjem otpada proizvode značajne količine ugljikovog dioksida. U studiji se navodi da će zahvat doprinijeti smanjenju utjecaja na klimatske promjene, što je upitno jer nije iznijeta usporedba koliko će se emisija smanjiti obradom biootpada koji bi inače završio na odlagalištu otpada, a koliko će se emisija proizvesti spaljivanjem otpada.

U poglavlju utjecaja zahvata na zdravlje, uopće se ne navodi utjecaj mikro i nanočestica uslijed dugotrajne višegodišnje izloženosti svim procesima vezanim za rad planiranog centra. Također, što se tiče praćenja kvalitete zraka navodi se da će se postaviti samo jedna mjerna postaja u naselju Resnik i mjeriti tek nekoliko parametara, što nikako nije dovoljno, s obzirom na specifičnost postrojenja za oporabu otpada. Nadalje, s obzirom da se očekuju neugodni mirisi u određenim procesnim radnjama, a potencijalno i znatno više njih uslijed problema u radu (npr. kvar na zatvaranju vrata za brzi ulazak kamiona), nositelj zahvata trebao bi razraditi detaljan plan upravljanja neugodnim mirisima i to bi trebao biti sastavni dio ove studije, a navodi se da je to tek u planu bez ikakvog roka i sadržajnih smjernica.

U poglavlju o iznenadnim događajima nisu adekvatno obrađeni potresi, kao ni jake oborine koje se mogu sve češće očekivati uslijed klimatskih promjena. Oba ta događaja ne tako davno su intenzivno pogodila Zagreb pa je stoga potrebno puno detaljnije i kvalitetnije obraditi te aspekte.

Što se tiče prometa, izgledno je za očekivati značajan negativan utjecaj na okolicu planiranog zahvata, ali se taj utjecaj u studiji umanjuje paušalnim zaključcima, bez detaljnih kalkulacija broja vozila na prometnicama, utjecaja na pješački i biciklistički promet, kao i bez analize razine buke uslijed tolikog povećanja broja specifičnih vozila koja će dovoziti otpad.

Što se tiče procesa obrade otpada, u studiji se ne navode detaljni podaci o tehničko-tehnološkom procesu sortiranja, već se uopćeno navodi da će proces ovisiti o odabranom stupnju automatizacije, što smatramo neozbiljnim s obzirom da svaki tehnički proces rezultira drugačijom vrstom produkta, njegovom kvalitetom, kao i razinom nečistoća, pa bi u skladu s time cijeli proces trebalo puno detaljnije i kvalitetnije i opisati. Također, nedostaju podaci o tome koliko se toplinske energije proizvedene obradom biootpada u bioplinskom postrojenju planira utrošiti u samom tehnološkom procesu, a koliko se planira koristiti u druge namjene i na koji način će se to distribuirati.

Nadalje, manjkavost studije očituje se i u činjenici da izračuni koji su navedeni ne prate u kojem smjeru idu zakonske izmjene povezane sa izmjenama europskog zakonodavstva. Primjerice - direktiva o industrijskim emisijama će se do sredine iduće godine trebati prenijeti u nacionalno zakonodavstvo i time će se definirati drugačije vrijednosti (vezane npr. za neugodne mirise i buku) od trenutnih koje se navode u studiji. Niz je takvih primjera u kojima ova studija ne prati izmjene europskog zakonodavstva.

Što se tiče životinjskih vrsta, s obzirom da na području zahvata borave dvije strogo zaštićene vrste ptica, utjecaj zahvata na njihovo stanište potrebno je analizirati detaljnije, a jednako tako i utjecaj na druge vrste koje nisu na tom stupnju zaštite, a zahvat će na njih također imati utjecaj. Iako je taj utjecaj realan, neargumentirano nije proveden postupak glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu, što je neprihvatljivo i bez čega utjecaj na ekološku mrežu procijenjen studijom nikako nije adekvatan.

Velik sadržajni problem studije jest i da su dijelovi neproporcionalno opisani, pri čemu su neka važna poglavlja opisana vrlo šturo, bez detaljnije analize i podataka. Jedan od takvih primjera jest utjecaj zahvata na poljoprivredne površine u okolici, u odnosu na njihovo trenutno stanje. Nedostaje opis planova za uzimanje uzoraka tla kako bi se kroz određen vremenski period mogli usporediti utjecaji zahvata. S obzirom da će poljoprivredne površine u okolici zahvata izgubiti na vrijednosti, to je također potrebno opisati i kvantificirati. Generalno, za svaki od očekivanih utjecaja potreban je precizniji opis stanja sa točnim očekivanim radijusima svih mogućih utjecaja na okoliš – na zrak, tlo, vodu, poljoprivredu, životinje i stanovništvo.

Navedeni su samo neki od nedostataka studije koji ukazuju na njenu površnost, necjelovitost, kao i nekvalitetan pokušaj umanjivanja očekivanih utjecaja samo kako bi se opravdala realizacija planiranog zahvata.

Zaključno, iz načina provedbe javne rasprave te manjkavog sadržaja ove studije utjecaja na okoliš, jasno je da se pod cijenu izgledne okolišne i zdravstvene ugroze te financijskih šteta, bez dovoljno adekvatnih i argumentiranih analiza utjecaja koje bi uzele u obzir pravo stanje stvari i sva dostupna varijantna rješenja, forsira postrojenje za obradu miješanog otpada veoma upitne ekonomske isplativosti te ekološke i društvene neprihvatljivosti koje nikako ne spada među najbolje raspoložive tehnologije za obradu otpada.

S obzirom na tu činjenicu, pozivamo Grad Zagreb da zaustavi daljnje korake i povuče ovu studiju te te razmotri adekvatnija rješenja za zbrinjavanje miješanog otpada kakva postoje diljem EU i koja su znanstveno dokazano ekonomski i ekološki najprihvatljivija i u skladu sa Europskim zelenim planom i legislativom vezanom za cirkularnu ekonomiju. Prava cirkularna ekonomija, koju od država članica zahtijeva EU, otpad tretira kao resurs i sirovinu u maksimalnoj mjeri, a ne kao materijal za spaliti i pretvoriti u toksičan otpad i štetne spojeve u atmosferi. Ako se od ovog projekta ne odustane, uz podršku stručnjaka za održivo gospodarenje otpadom i snažan glas građana nastaviti ćemo ukazivati na neprihvatljivost ovog koncepta jer krši prioritete u hijerarhiji gospodarenja otpadom koje je RH dužna ispoštovati prema zakonodavstvu EU.